

GAIA

Hezkuntza finlandiarra *zergatik da eredugarri?*

Arrakastaren sekretuak ezagutzen

PISAko datuak ezagututa eta herrialdeak konparatuta, 15 urteko gazte finlandiarrek dira irakurmena, matematika eta zientzien neurketetan emaitza altuenak atera izan dituztenak. Arlo horiei begirata, Finlandiako hezkuntza sistema eredu garrantzitsua hartzen da.

Beste hainbat arlo ere neurtu beharko lirateke hezkuntzaren osasuna zein den jakiteko, gaitasun horietara mugatu gabe, alegia.

Edonola ere, Finlandiako ereduak hainbat gauza ikas daitezke, eta halaxe egiaztatu dute hainbat euskal herritarrek. Euskadiko Irakaskuntza Kooperatiben Federazoko eta HETELeko hainbat irakasle, zuzendari eta hezkuntzako profesional bertan izan dira. Ikusi, hausnartu, baloratu eta hemengorako baliagarri izan daitekeena aztertu dute.

G

Munduko hainbat herrialdetan haurrak eskolatzea edo alfabetatzea oraindik ere guztiz lortu gabeko helburua da. Beste leku askotan, ordea, haur guztiak daude alfabetatuta eta eskolara joaten dira, oinarrizko eskubide hori bermatua dago. Horien kasuan, hezkuntza sistema hobetzea da erronka, bai baliabideak eta azpiegiturak, bai alderdi pedagogikoa, langileen eta ikasleen egoera, parte-hartzea eta abar.

Zentzu horretan, hezkuntza sistemen osasuna zein den jakiteko hainbat neurketa egiten dira. Horietako bat da PISA (Programme for International Student Assessment). Hiru urteka egiten da azterketa hori. Lehendabizikoa 2000. urtean egin zen eta 43 herrialde-tako egoera aztertu zen. Bigarrena 2003an burutu zen 41 herrialdetan eta orain hirugarrena egiten ari dira 58 herrialdetan, 2006n bukatuko dena, hain zuzen. Irakurmena, matematika eta zientzietako gaitasuna neurtzen dituzte PISAk.

Orain arte egindako emaitzak ikusita, Finlandiako eskola sistemak lortu dituzte emaitzarik onenak. 2003an 2000. urtean baino emaitza hobea lortu zuten 15 urteko gazte finlandiarrek matematika eta zientzien atalean. Irakurmenari dagokionez, Finlandiak lehen postuari eusten dio. "Bizitzarako garrantzitsuak diren ezagutza eta gaitasunei lotutako kompetentzia klabeetan" ikasle finlandiarrek lortu dituzte emaitzarik onenak. Eta ez hori bakarrik; beste herrialdeekin konparatuta, ikasleen artean ekitate gehien dagoen herrialdea da. Beste modu batera esanda, neska-mutilen, ikastetxeen eta eskualdeen artean dagoen alde txikiagoa da Finlandian beste lekuetan baino.

Onenen sekretuak

Zer du, bada, Finlandiako hezkuntza sistemak hain emaitza onak lortzeko? Zer nolako antolaketa eta prestakuntza dituzte? Besteak beste, honako ezaugarriek bideratzen dute arrakasta hori:

- **Ikasle bakoitzak bere gaitasunak ahal dituen gehien gara ditzake. Ikasle guztiak elkarrekin egiten duten lan.**
- **Irakasleak oso gaituak dira.**
- **Heziketa bereziari dagokionez, eredu inklusiboa daukate.**
- **Ikasleei etengabeko laguntza eta aholkuak ematen dizkiete.**
- **Lehen Hezkuntzan taldeak txikiak dira (20 ikaslekoak, gutxi gorabehera).**
- **Eskaera akademikoa altua da.**
- **Derrigorrezko irakaskuntzan ekitatea eta berdintasuna dira oinarri.**
- **Gizarteak asko baloratzen du hezkuntza.**
- **Irakasleen lanak balorazio sozial altua du.**
- **Hezkuntzaren gainean adostasun politikoa dago.**
- **Eragile sozioekonomikoek ez dute eraginik.**
- **Eskualdeen artean berdintasuna dago.**
- **Gurasoek gero eta gehiago parte hartzen dute.**

Antolaketa orokorra

Finlandia 5.200.000 biztanle dituen herrialdea da. Kohesio eta homogeneitate sozial handia dago herritarren artean. Munduko alfabetatze tasarik altue-
na du (%100). XX. mendearen hasieran analfabetismo-rik ez zela existitzen esan daiteke. Hezkuntzari dagokionez, funtsezkoa izan da mendeetan zehar suediarren eta errusiarren menpe egon den herrialde honentzat. Nortasun nazionala mantentzeko eta independentzia lortzeko bidea izan da berau.

Haur Hezkuntza

Finlandian Haur Hezkuntza (0-6 urte) hezkuntza sistematik at dago, Hezkuntza Ministerioak ez du arautzen eta independentea da. Egoera hori familia finlandiarrek haurrak 3 urte egin arte

daukaten lan egoerarekin estuki lotuta dago eta askok ez dute zerbitzu horren beharrik somaten. Halere, egon badaude haur eskolak.

6-7 urteko haurrentzat Lehen Hezkuntzan hasi aurretik, ikasturte bat eskaintzen da. Berez ez da derrigorrezkoa, baina gehienak orduan eskolatzen dira (%98).

Adin hauetako haurrentzat ez dago planteamendu orokorrik. Dauden haur eskola gehienak udalen iniziatibaz sortuak dira, nahiz eta pribatuak ere egon. Adin desberdinetako haurrak elkarrekin egoten dira eta ez dute adinen araberako planteamendurik egiten. Ikuspegi asistentziala eta hezitzailea dute eta haurren gaitasunen garapena estimulatzeko saiatzen dira.

Derrigorrezko hezkuntza

7-16 urteko etapa honen planteamendua **erabat bateratzailea** da eta lelo nagusi baterrepikeatzen dute behin eta berriro: **ez dadila inor erori**. Denek aurrera egin behar dute, denek igo, ez du inork errepikeatu behar, denek lortu behar dituzte Curriculum Nazionalan diseinatutako konpetentziak.

Derrigorrezko etapa doan da bere osotasunean (irakaskuntza, garraioa, jangela eta eskolako materiala), eta gainerako etapetan irakaskuntza, jangela eta garraioa dira dohainik.

Derrigorrezkoaren ondorengo etapa

Derrigorrezko hezkuntzarekin alderatuta, etapa honetan desberdintasunari egiten zaio lekua, **bakoitza bere eritmorra, aukerak, curriculumaren malgutasuna** (denbora, eritmoak, mailak, planak...). Inolako erreparorik gabe onartzen dute ikasleen erdiak ez direla unibertsitatera iritsiko, eta ez da ezer gertatzen.

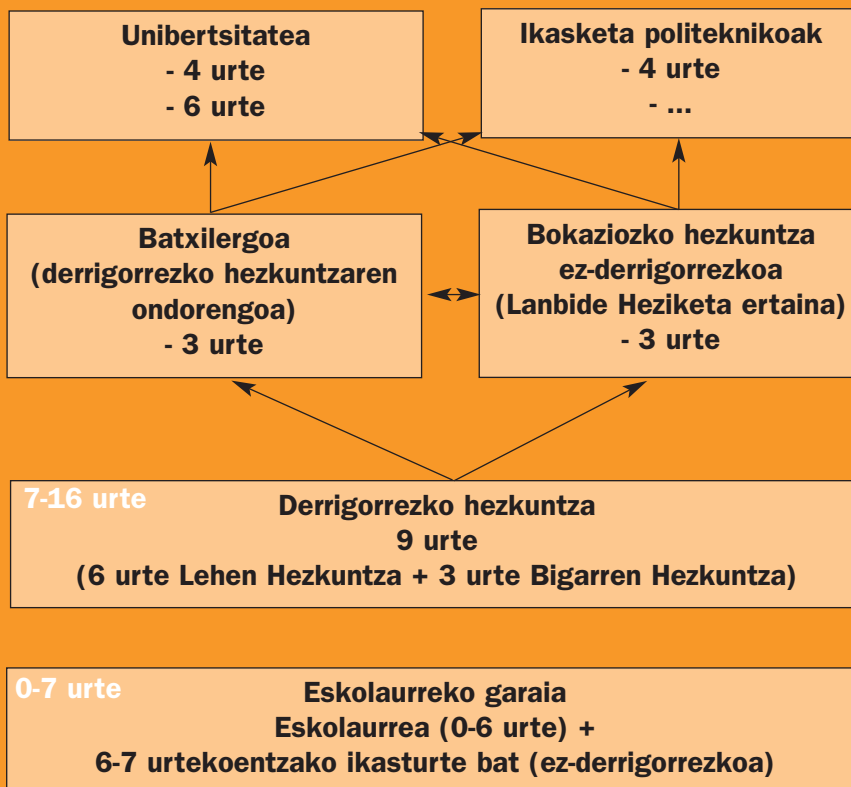
Bestalde, derrigorrezko hezkuntzan etxetik gertueneko ikastetxea aukeratzeko dute gehienek; Batxilergoan, aldiz, beste elementu batzuk sartzen dira jokoan: zentroaren espezialitatea, Batxilergo gaitasunak duten edo unibertsitatera sartu diren ikasleen ehunekoa eta abar. Zentzu horretan, nahiz eta ikastetxe guztiak publikoak izan, badago konpetentzia euren artean.

Hezitzaileen prestakuntza unibertsitatean

Irakasleek formazio jarraia bi-tartez eguneratu dezakete euren prestakuntza eta eskaintza hori Udalen esku dago. Gobernuaren laguntzarekin antolatzen dituzte ikastaroak. Dena dela, hasierako formazioari adinako garrantzirik ez zaio ematen.

Irakasle izan nahi dutenek, bestalde, unibertsitatera jo behar dute. Eta

Finlandiako hezkuntza sistema

honi bai ematen diotela garrantzia. Gaur egun unibertsitateko eskaintza, eskaera baino txikiagoa da eta % 10-15ak soilik lortzen du ikasketa horiek egitea.

Unibertsitatean hiru oinarritzko titulazio dituzte aukeran:

- Haur Hezkuntzako diplomatura: 2-3 urteko ikasketak.

- Lehen Hezkuntzako irakaslea: master formazioa da eta 4-5 urteko iraupena du.

- Gai edo arlo zehatzeko irakaslea: Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan ikasgai bat edo biren ardura izaten dute. Bi ibilbide egiten dituzte unibertsitatean:

- 1) gaiari lotutakoa: matematika, kimika, geografia...

- 2) irakasle izateko ibilbidea: irakasle izateko prestatzeko formazio berezi bat da eta Hezkuntza Fakultatean ikasten dute hori.

Horiez gain, hainbat espezialitateko masterrak daude: heziketa berezia, plastika, musika, familia ekonomia...

Espezialitatea edozein delarik ere, eduki pedagogikoekin lotutako 35 kreditu komun dituzte denek, eta hor definitzen dira hezitzaileen prestakuntzako printzipio orokorrak:

- Ikerketa-ekintzan oinarritutako formazioa: etengabeko elkarrekintza dago ikertzen duten eta praktikan jartzen dutenaren artean programaren hasieratik.

- Practicum: praktikak ikasmaila guztietan eta garai guztietan egiten dira. Modulu bat bukatzen duten bakoitzean, hari lotutako ekintzaren bat egiten dute: behaketa, egonaldia... teoriarik ikasi dutena praktikan ikusteko. Praktiketako edukiak eta helburuak

programako edukiarekin erlazionatuta daude. Hasieran behatzen hasten dira eta benetako praktika profesionala eginez amaitzen dute: irakasle gisa jarduten dira eta eskolako ekintza guztietan parte hartzen dute: irakasle bilerak... Ikasle talde baten jarraipena egin dezakete urtez urte, eta horrela taldearen garapena ikus dezakete.

- Teoria eta praktikaren arteko lotura estua dago. Horrela, ezagutza teoriakoan oinarrituz, eguneroko lanean sortzen diren arazoei irtenbidea ematen ikasten dute. Ez dute metodologia bakar bat erabiltzen; hainbat metodo lantzen dituzte, gero lanean dabiltzan egokiena suertatzen zaiena hautatzeko.

Udalen gertutasuna

Udaletxeen zereginak pisu handia du. Udalak planifikatzen, eraikitzen eta mantentzen ditu zentroak. Langileak berak kontratatzen ditu (beti zuzendaritzaren lana gainbegiratur). Zuzendaritza ere berak izendatzen du. Azken finean, ikastetxearen funtzionamenduari ardura berea da, bera baita titularra. Berak ezartzen ditu zentroaren autonomiaren oinarriak.

Beste aldetik, zentroa eta irakasleak (batez ere zuzendaritza) dira eskolaren funtzionamenduari arduradunak Udalaren aurrean. Irakasleek autonomia handia dute funtzionamendurako eta Curriculum Nazionala ezartzeko eta egokitzeko. Nahiz eta zuzendaritza eta Udala gainbegiratzen jardun, ez daude mugatuta.

Ikastetxeko estamentuek zentroko batzordeetan parte hartzen dute, eta baita herriko Hezkuntza Batzordean ere.

Dezentralizazioa da giltzarri

Finlandiako hezkuntza sistemaren ezaugarrietako bat dezentralizazioa da. 20 urteko dezentralizazio prozesu bat eraman dute aurrera hezkuntza hobetzeko helburuarekin. Gaur egun administrazioen zeregina honela banatzen da:

Hezkuntza Ministerioa:

- Hezkuntza legedia eta estrategia
- Hezkuntza planen garapena
- Hezkuntzarako aurrekontuak
- Helburu orokorrak
- Lortu beharreko emaitzak
- Akordio europarrak eta nazioartekoak

Hezkuntza Batzorde Nazionala

(hezkuntzako adituz osatutako batzordea eta Hezkuntza Ministerioaren laguntzaile):

- Etapa bakoitzerako curriculumen diseinua
- Abilezien eta ikasketen ebaluazioa
- Hezkuntzarako kudeaketa sistema
- Zerbitzuak Ministerioarentzat, eskolentzat, hezitzaileentzat...

Toki-administrazioa, Hezkuntza Batzordek eta Herrien arteko Federazioak:

- Tokiko eta eskualdeko estrategia
- Tokiko eskola sarea
- Tokiko curriculumak
- Irakasle, zuzendarien eta beste zerbitzuen kontratazioa
- Matrikulazioen antolaketa
- Toki bakoitzean ikastetxeek besteen esku uzten dutena desberdina da

Bisitari euskaldunen iritziak

Euskadiko Irakaskuntza Kooperatiben Federazioak antolatuta, Finlandiara bidaliatu du 40 laguneko talde batek. Aldi berean, HETELetik joandako 20 lagunekin egin dute topo. Bertatik bertara ikusi dute eskola finlandiarretan egosten dena, gero hemen, etxean, baliagarri izan daitekeena erabiltzeko.

Sartu bezain pronto, espazio zabala eta lasai duten ikastetxeekin egin dute topo, eta barruko diseinua ere ongi pentsatua dagoela antzematen omen da. Hala dio Oñatiko Txantxiku ikastolako Andoni Zendoia zuzendariak. “Zaila da hitzez adieraztea, baina ikastetxe haiek ikusita zera pentsatu nuen: nik ikastola berria egin behar badut, hemengo arkitektoari edo ingeniariari Finlandiako eraikinak ikusteko eskatuko diot”.

Finlandiako hezkuntza sistemaren arrakasta gizarte eredutik datorrela uste du Mari Tere Ojanguren Lauaxeta ikastolako ikasketa buruak: “Gizarteak kulturaren eta zerbitzu sozialetan duen arrakasta islatzen da hezkuntzan ere”. Zentzu horretan, gizarteko giro lasaia eta bizikidetzak eskola barruetan ere arnasten omen da.

PISAko emaitzak ikusita, garbi dago hasieratik oinarriko hezkuntza sistemaren ardatzak irakurketa eta matematika direla. Curriculum guztia arlo horien inguruan antolatzen da. “Guk curriculum gero eta eduki gehiagorekin aberasten dugu, eta haiek, ordea, argi daukate lau gauza landu behar direla eta beste ezaguera instrumental guztiak horiek lantzeko direla”, dio Mari Terek.

Irakurmenean lortzen dituzten emaitzak irakurzaletasunarekin lotuta

daude. 10 urtetik gorako hiritarren % 90ek egunkaria irakurtzen du normalean. Telebista, zinema eta filmak jatorrizko hizkuntzan eta finlandierazko azpitoluekin ikusten dituzte, eta Begoña Kortajarena Zarauzko Salbatore Mitxelena ikastolako orientatzaileak dioen moduan, horrek bi gauza lantzeko aukera ematen diete: “batetik azkar irakurtzen ikasten dute, eta bestetik entzumena lantzen dute beste hizkuntza batean”.

Espoo-ko Kilonpuisto Derrigorrezko Hezkuntzako eskolan (7-16 urtekoak joaten dira) goizeko 8:00etan sartzen dira eta arratsaldeko 4:00etan irten. “Orduetgia gurasoen lan orduetgiari egokituta dago eta arratsaldean familian elkarrekin egoteko denbora asko dute”, dio Begoña Kortajarenak.

Gela bakoitzean 25 haur inguru egoten dira, baina hizkuntzak eta matematika lantzeko bikoizketak egiten dituzte, ikasle kopurua erdira murriztuz. Tailerretarako, ostera, 8-10 ikasleko taldeak egiten dituzte. “Horrekin batera, ikasleek talde batetik bestera mugitzeko aukera daukate; horrela, bere gelako eritmoa jarraitu ezin due-

nak, maila baxuagoko gelara jo dezake”, Begoña azaldu digunez.

Didaktikari dagokionez, desberdintasunak antzeman ditu Mari Terek. “Prozeduren inguruan antolatzen da guztia. Proiektuen bidez, eskuak erabiliz eta ekinez jabetzen dira gauzez eta hala lantzen dituzte edukiak”.

Heziketa bereziko izugarriko bitartekoak dituztela azpimarratu dute denek. “Gela batean behar bereziko sei ikaslerekin irakasle bat ikusi genuen. Eta horrekin batera, laguntzaile bana bi ikasleko”, dio Begoña. “Bertan daukate medikua, logopeda, psikologoa...”. Baliabide horiek udalak ematen dizkie, eta Andoni Zendoiren iritziak, horrek izugarri laguntzen du: “Udala ikastetxetik oso gertu dago eta hurbiltasun horrek beharrak hobeto asetzeari dakar. Ordaintzen dituzten zergak ere altuak dira, gurearen bikoiztak edo, baina ordainean zerbitzu publiko handiak eskaintzen dizkiete”.

Hautaketa proben mugak

Derrigorrezko Hezkuntza bukatu ostean, ordea, aukera zabaltasun hori asko murrizten delako sentsazio hartu

dute Euskal Herritik joan direnek. Batxilergoa ikasi nahi duten % 30-35 kanpoan gelditzen dira. “Institutu bakoitzak bere hautaketa proba propioak ditu: batzuek azken hiru urtetako notak hartzen dituzten kontuan, beste batzuek espezializazioaren arabera probak eginarazten dituzte, beste batzuek gutxieneko nota eskatzen dute...” dio Begoñak. Eta gauza bera gertatzen da gero unibertsitatean. “Institutura joan ezinik gelditzen diren gazteek heziketa zikloak egiten dituzte. Hori dela-eta, ikasi gabe ez direla gelditzen diote eta zikloetara joanez beti daukatela aurrera egiteko aukera”. Mari Tereren ustez, “hemen aukera gehiago dago goi mailako ikasketak egiteko. Ez dut baloratzen gizarte bantentzat egokia den edo ez hainbeste goi mailako tituludun izatea, baina aukera aldetik, hemen aukera gehiago dago”.

Batzilergoko institutuak espezializatuak dira. Vantaa-ko Vaskivuori ikastetxea, esate baterako, musikan eta dantzan espezializatutakoa da. Ikasle guztiek derrigorrez ikasi behar duten oinarriko curriculumak, ordutegiaren % 63-68 betetzen du, eta gainerakoa norberak hautatzen du. Ordutegi oso malgua dute eta bakoitzak antolatzen ditu bere moduluak. Normalean hiru urtetan egiten dira Batxilergoko ikasketak, baina batzuek bitan egiten dituzte eta beste batzuek lautan.

Harritzeko modukoak dira eraikinak, irakasleek duten prestigioa, irakasle izateko jasotzen duten formazioa, Batxilergoko hautaketak eta dituzten balalibaideak.

Lanbide eskoletatik hartzeko modukoak

Lanbide eskolen eraikinak, gainerakoak bezala, inbidia sortzeko modukoak direla dio Amaia Guijarro HETEL-eko gerente eta nazioarteko harremanetarako arduradunak. “Horrez gain, asko gustatu zaigu eskolei diru laguntzak ematea euren produktibitatearen, berrikuntzen, lan mundurako sarreraren, proiektuen eta abarren arabera”. Enpresekin duten harremana ere oso estua da, “eta gainera, irakasle eta zuzendariak aurretik enpresetan urte asko lan egindakoak dira. Horrek beste erlazio bat sortzen du”.

Nahiz eta titulurik ez eduki, lanbide bat ezagutzen dutela frogatzen dutenei gaitasun hori onartzen zaie, titulua ere emanez batzuetan. Orain dela 10 urte hasi ziren horrekin eta hemen berriki hasi dira.

Biztanleriaren % 54 etengabeko formazioan aritzen da, eta horrek lanbide eskolen garrantzia areagotu egiten du.

Irakasleen prestigioa eta prestakuntza

Denak harrিতa gelditu dira irakasleek duten prestigioarekin, irakasle ikasketak egiteko dagoen hautaketa prozesuarekin eta unibertsitatean ematen duten prestakuntzarekin. Hezkuntza Fakultatean aurkezten diren ikasle-gaietatik % 15 baino ez dituzte aukeritzen. “Irakasle lana hain baloratua izateko arrazoia zein den galdetu genuen unibertsitatean eta arrazoia historikoa zela erantzun ziguten” azaltzen digu Marian Bilbatua HUHEZIKo irakasleak. “Finlandia mendeetan zehar egon da Suedia eta Errusiaren menpe eta euren kultura mantentzeko zeukaten eremu bakarrenetarikoa hezkuntza zen. Hortik dator hezkuntzari ematen dioten garrantzia”.

Ikasketen ardatza hausnarketa da.

“Formazioaren azken xedea irakasleei tresnak ematea da, egoeraz eta jardueraz hausnartzeko eta hobetzeko” argitzen du Marianek. “Ikasleek karrera hasien dutenean, dena dakitela uste dute, hezkuntzan esperientzia luzea dutelako. Euren lan garrantzitsuena esperientzia hori berrikustea, aztertzea, baliagarriak diren gauzak positiboki baloratzea... da. Alegia, hausnarketa bat egitea norberaren esperientziaren gainean, gero hobetzen joateko”.

Hausnarketa eta teoria eta praktikaren arteko lotura estua, horiek dira prestakuntzaren giltzarri.

Guk ere badugu zer erakutsia haiei

Zenbait gauzatan eredugarri baldin badira ere, beste zenbait arlotan gure eredia hobea dela diote. Haur Hezkuntzaren kasuan, adibidez, hemen landuago dagoela diote, han ez bezala, hezkuntza zerbitzu modura kontsideratua dagoelako, besteak beste.

Horrez gain, Tere Ojangurenen iritzi-ziz, “irakasleek oso goi mailako prestakuntza dute, baina ez dute elkarrekin lan egiteko ohiturarik. Ez dute tutoretzarik, ez dute taldean lan egiten, ez dute formazio iraunkorrik, ez mintegirik, ez berritatzeko proiekturik, ez ikastetxearen beharretara egokitutako prestakuntzarik”.

Andoni Zendoiaeren ustez, “hemen alderdi emozionala gehiago lantzen dugu, segur aski ezaugarri sozialengatik, klimatikatik eta abar”. Berak dioen bezala, “alderdi positiboak ikastera joan gara, baina guk ere gure alde positiboak baditugula ahaztu gabe”.